

Milutin Milanković je izuzetan naučnik, uz to i prorok "u svom selu". Za razliku od velikana kakavi su Nikola Tesla i Mihajlo Pupin on se uvek vraćao rodnom Dalju. Završavao je svoje poslove u Beču, Budimpešti i Beogradu, ali nikada nije zaboravljaodakle je. To slavonsko selo je prisutno u svim njegovim pismima, govorima, čak i naučnim radovima. Tako u jednom radu, kaže da ćemo u narednih, najmanje 22.000 godina, živeti u sve toplijoj klimi te napominje da će se vinova loza moći gajiti na granici Nemačke i Danske, a da će u njegovom Dalju rađati smokve, koje je on toliko voleo, ali na žalost neće dočekati da ih bere i jede.

Milankovićev delo "Kanon osunčavanja zemlje i njegova primjena na problem ledenih doba" predstavlja, uz Teslino delo, najznačajniji rad srpske nauke 20-og veka. Milankovićevi proračuni količine osunčavanja i srednje godišnje temperature Marsove površine i donjeg sloja njegove atmosfere dokazani su kasnijim kosmičkim istraživanjima, a njegova knjiga "Kroz vasionu i vekove" spada među najlepše knjige za popularizaciju astronomije. Napisao ju je u vidu pisama prijateljici, kojoj je na zanimljiv način objasnio sve značajne pojmove ne samo iz astronomije nego i druge probleme vezanih za nebeska tela, geologiju i istoriju nauke.

Kalendar koji je Milanković uradio je najprecizniji ikada napravljen. Aktuelni Gregorijanski kalendar sadrži dva krupna nedostatka: za godinu je uzimano da ima 365 dana i da 235 lunarnih meseci predstavlja tačno 19 solarnih godina. Milanković je svoj kalendar bazirao na anulaciji tadašnjih 13 dana, novi kalendar je doveden na isti datum kao i gregorijanski, prestupne godine mogu biti one koje su deljive sa četiri bez ostatka, a sekularne godine biće samo onda prestupne ako njihov broj vekova kada se podeli sa devet daje ostatak dva ili šest. Sve ostale sekularne godine su proste, što daje potpunu preciznost. Ovako koncipiran Milankovićev kalendar treba korigovati posle više hiljada godina. Iako je u suštini taj kalendar prihvaćen na Svepravoslavnom kongresu 30. maja 1923. godine u Konstantinopolisu odnosno Istanbulu, nikada nije zaživeo.

Milanković je i jedan od tvoraca tektonike ploča, koja se intezivno primenjuje u geologiji. Na nagovor klimatologa Kepena i geofizičara Vegenera, koga smatraju ocem te nove teorije, razradio je numeričku sekundarnu putanju polova rotacije čime je dokazao da je položaj kontinenata u geološkoj istoriji bio bitno drugačiji od sadašnjeg, odnosno da su se oni neminovno kretali. Znatno kasnije moderna geofizička merenja, satelitska geodezija i radiosignali potvrdili su tačnost ovih proračuna.

Direktor Astronomske opservatorije u Beogradu dr Zoran Knežević nedavno je održao predavanje povodom obeležavanja 130. godina od rođenja Milutina Milankovića. Knežević u svojim analizama Milankovićevog dela, posebno apostrofira njegov 30 godina dug rad na astronomskoj teoriji klimatskih promena, koji je završen 1941. godine pod imenom "Kanon osunčavanja", zapravo „Kanon der Erdbestrahlung“. Zanimljivo je da su tabaci Milankovićevog rada bili već odštampani 3. aprila 1941. i taman kada se spremalo korištenje usledilo je bombardovanje, 6. aprila 1941. godine, tako da je plan propao. U štampariji je ispod ruševina rad ipak pronađen, sa prvim požutelim stanicama...

U Milankovićevoj teoriji osunčavanja bitna su tri elementa: prvi je promenjivi ugao pod kojim se Zemlja nalazi u odnosi na Sunce; dugi elemenat je ekscentričnost Zemlje, njena pomerenost u toku okretanja, u odnosu na idealan krug (radi se o nepravilnoj elipsi), treći elemenat jeste samo okretanje Zemlje oko svoje ose, po principu čigre. Po rečima akademika dr Nikole Pantića

izuzetno je interesantna soubina te knjige. U vreme kada je Milanković umro, 1958. godine, bila je skoro najmanje priznata i poznata. Vrlo je mali broj naučnika smatrao da je Milankovićeva teorija tačna. Bio je to svakako tužan ispraćaj za Milankovića. Kasnije se odnos prema Milankovićevom delu promenio. Grupa istraživača sa Imbrijem, Hejsom i Šakltonom na čelu želeta je da razreši dilemu Milankovićeve teorije pa su predložili da u okviru istraživanja okeanskog dna jedna bušotina bude posebno analizirana na sredokraći između afričkog, australijskog i indijskog prostora, u Indijskom oceanu. To je bila mudra odluka koja je potvrdila Milankovićeve proračune.

Njegova teorija je postavljena na pretpostavci da osunčavanje varira kroz vreme. Milanković je to izračunao za period od 600.000 do milion godina. Geolozi su za tu teoriju kroz istraživanja, potvrdili.

Godine 1988. u Perudi (Italija) organizovan je naučni skup pod nazivom "Ciklo-stratigrafija". Na njemu je zvanično promovisana nova istraživačka metoda koja u osnovi ima Milankovićeve cikluse osunčavanja, a koja u ritmičkim smenama slojeva stena detektuje hladnije i toplije cikluse kroz koje je prošla naša planeta.

Biografija

Milutin Milanković, geofizicar, klimatolog i astronom, rođen je 28. maja 1879. godine u Dalju, blizu Osijeka, a umro je 12. decembra 1958. u Beogradu. Pohađao je Bečki tehnički fakultet, gde je diplomirao gradevinu 1902. i stekao doktorat iz tehničkih nauka 1904. Kasnije je radio u čuvenoj firmi Adolfa Barona Pitela - "Betonbau-Unternehmung" - u Beču. Gradio je brane, mostove, vijadukte, akvadukte i druge gradevine od ojačanog betona, u tadašnjoj Austro-Ugarskoj i Srbiji. Na univerzitet u Beogradu dolazi 1909. godine gde je izabran za profesora racionalne mehanike, nebeske mehanike i teorijske fizike, a 1924 postaje redovni član Srpske kraljevske akademije nauka, zatim redovni član Nemačke akademije nauka u Haleu, dopisni član brojnih drugih akademija.

Politički problematičan, ali koristan

Po završetku Drugog svetskog rata, Sud časti Beogradskog univerziteta, procenjujuci podobnost Milutina Milankovica, doneo je karakteristiku u kojoj se priznaje da se istakao kao naučnik, ali "po političkoj orijentaciji pripada poznatoj matematičkoj klici... Marksizam-lenjinizam uopšte ne pozna niti pokazuje ikakav interes. Smatramo da je naš politički neprijatelj i da će kao takav umreti. Može se iskoristiti kao nastavnik i naučnik" (1. jul 1950).